

ХАРАКТЕРИСТИКА СПОРТИВНОГО ВОЛОНТЕРСТВА ЯК РІЗНОВИДУ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Володимир ЛЕВКІВ, Тарас МАКУЦ

Львівський державний університет фізичної культури

Анотація. Волонтери залучаються до проведення змагань різного рангу. В Україні спортивне волонтерство як різновид волонтерської діяльності недостатньо вивчене. Мета дослідження: визначити сутність терміна «спортивне волонтерство» й особливості спортивного волонтерства як різновиду волонтерської діяльності. Методи дослідження: аналіз наукової та методичної літератури, аналіз документальних матеріалів, контент-аналіз. Спортивним волонтером є доброволець, який залучений до проведення фізкультурно-спортивної діяльності й має спортивну кваліфікацію чи фахову підготовку у фізкультурно-спортивній галузі. Українським законодавством визначено 3, а організаторами міжнародних змагань – 5 напрямів спортивного волонтерства.

Ключові слова: волонтер, спортивне волонтерство, законодавство, міжнародні змагання, напрями спортивного волонтерства.

ХАРАКТЕРИСТИКА СПОРТИВНОГО ВОЛОНТЕРСТВА КАК РАЗНОВИДНОСТИ ВОЛОНТЕРСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Владимир ЛЕВКИВ, Тарас МАКУЦ

*Львовский государственный университет
физической культуры*

Аннотация. Волонтеры привлекаются к проведению соревнований разного ранга. В Украине спортивное волонтерство как разновидность волонтерской деятельности недостаточно изучено. Цель исследования: определить сущность термина "спортивное волонтерство" и особенности спортивного волонтерства как разновидность волонтерской деятельности. Методы исследования: анализ научно-методической литературы, анализ документальных материалов, контент-анализ. Спортивным волонтером является доброволец, который привлечен к проведению физкультурно-спортивной деятельности и имеет спортивную квалификацию или профессиональную подготовку в физкультурно-спортивной отрасли. Украинским законодательством определено 3, а организаторами международных соревнований – 5 направлений спортивного волонтерства.

Ключевые слова: волонтер, спортивное волонтерство, законодательство, международные соревнования, направления спортивного волонтерства.

CHARACTERISTICS OF SPORT VOLUNTEERING AS A KIND OF VOLUNTARY WORK

Volodymyr LEVKIV, Taras MAKUTS

Lviv State University of Physical Culture

Annotation. Volunteers are brought over to realization of competitions of different grade. In Ukraine sporting volunteer as variety of volunteer activity it is studied not enough. Research purpose: to define essence of term "sporting volunteer" and feature of sporting volunteer as variety of volunteer activity. Research methods: analysis of scientifically-methodical literature, analysis of documentary materials, content-analysis. A sporting volunteer is a volunteer which is brought over to realization of athletic-sporting activity and has sporting qualification or professional preparation in athletic-sporting industry. By the Ukrainian legislation certainly 3, and by organizers international competitions – 5 directions of sporting volunteer.

Key words: volunteer, sporting volunteering, legislation, international competitions, directions of sporting volunteering.

Постановка проблеми. Щороку в різних країнах світу проводяться міжнародні змагання найвищого рангу, які давно перетворилися на спортивні видовища і приваблюють мільйони вболівальників. Для якісного проведення цих заходів організатори залучають тисячі волонтерів. Зокрема на Іграх Олімпіад у 2000 і 2004 роках було залучено близько 50 тисяч волонтерів, 2008 року – близько 100 тисяч волонтерів, а на останніх Іграх Олімпіади в Лондоні в 2012 року – понад 75 тисяч волонтерів. Волонтери залучаються до різнобічної допомоги за окремими напрямами, зокрема до діяльності на спортивних об'єктах, супроводу спортивних делегацій, допомоги спортсменам. Зазначені напрями волонтерської діяльності вважаються напрямами спортивного волонтерства. На жаль, сьогодні в Україні спортивне волонтерство як соціальне явище недостатньо висвітлене на науково-методичному, законодавчому й організаційному рівнях.

Основи моделі спортивного волонтерства сформувалися під час підготовки до Ігор Олімпіад у період з 1980 року по 1992 рік – від Лейк-Плесіда до Барселони. Однак організатори сучасних міжнародних спортивних змагань упроваджують нові напрями спортивного волонтерства. Зазначена тенденція вимагає наукового аналізу розвитку спортивного волонтерського руху, що вказує на актуальність цієї проблеми.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконується за темою Зведеного плану НДР Львівського державного університету фізичної культури на 2011–2015 рр. «Організаційно-педагогічні технології підготовки працівників галузі фізичного виховання, спорту і здоров'я людини».

Завдання дослідження:

1. Визначити сутність поняття «спортивне волонтерство».
2. Визначити особливості спортивного волонтерства як різновиду волонтерської діяльності.

Методи та організація дослідження. Під час виконання роботи використовувалися такі методи дослідження: аналіз наукової та методичної літератури, аналіз документальних матеріалів, контент-аналіз. Для визначення напрямів діяльності спортивного волонтера під час проведення міжнародних змагань проведено контент-аналіз напрямків волонтерської діяльності, за якими здійснювалася підготовка волонтерів. До уваги бралися міжнародні змагання 1–3 рангів, а саме: Ігри Олімпіади 2012 року в Лондоні, Олімпійські ігри 2014 року в Сочі, фінальна частина чемпіонату Європи з футболу 2012 року, що проводилися в Україні й Польщі, міжнародні матчеві зустрічі професійного баскетбольного клубу ЦСКА в сезоні 2011/12 рр., що проводилися в Москві, Юнацька першість Європи з настільного тенісу 2011 року в Казані.

Результати дослідження та їх обговорення. Волонтерський рух існує вже багато століть. І хоча в різних країнах це явище має різні назви: у Ботсвані – *terphato*, в Екваторі – *minga*, в Індонезії – *gotongroyong*, у Руанді – *kwitango*, у Південній Африці – *ubuntu*, Південній Азії – *shramadana* – воно є універсальним людським феноменом, який характерний для усіх культур, всіх рівнів економічного розвитку, представників обох статей і людей різного віку. В українській мові існує декілька понять, які передають сутність англійського слова «volunteering», зокрема добровільна діяльність, суспільно-корисна діяльність, громадянська активність, громадська діяльність. Однак найбільшого поширення у світі та в Україні сьогодні набуває термін «волонтерство» [1].

В Україні волонтерську діяльність визнано та закріплено на законодавчому рівні. Зокрема Законом України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» визначено, що суб'єктами соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю, крім уповноважених органів та фахівців, є і волонтери у сфері соціальної роботи [4], а Закон України «Про соціальні послуги» дає визначення волонтера як фізичної особи, яка добровільно здійснює благодійну, не-прибуткову та вмотивовану діяльність, що має суспільно-корисний характер [5].

Крім того, для розвитку та підтримки волонтерського руху упродовж останнього десятиліття розроблено і прийнято низку нормативних документів, а саме: постанова Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2003 року № 1895 «Про затвердження Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг»; постанова Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2004 року № 1126 «Про заходи щодо вдосконалення соціальної роботи із сім'ями, дітьми та молоддю»; наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту від 30 січня 2006 року № 204 «Про затвердження Типового положення про Школу волонтерів центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді»; наказ Державної соціальної служби для сім'ї, дітей та молоді від 17 червня 2008 року «Щодо затвердження Положення про волонтерську діяльність у системі центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, їхніх спеціалізованих формувань і закладів».

2008 року Президент Віктор Ющенко доручив Міністерству сім'ї, молоді і спорту України розробити і ввести з 2009 року систему підготовки й діяльності волонтерів у сфері фізкультури і спорту. Відповідний законопроект було внесено в жовтні 2009 року депутатами Вер-

ховної Ради Владиславом Каськівим, Андрієм Шевченком, Євгеном Сусловим, Русланом Князевичем і Юрієм Мірошніченком. Під час обговорення законопроекту депутати відзначали, що його ухвалення у вигляді закону позитивно вплине на підготовку проведення в Україні фіналу чемпіонату Європи з футболу в 2012 році. Вони пояснили свою позицію тим, що волонтери братимуть участь у супроводі гостей чемпіонату й допомагатимуть їм орієнтуватися в містах, що приймають фінал ЧЄ-2012. Закон України «Про волонтерський рух» набрав чинності з 1 січня 2010 року [3].

Згідно з цим Законом, «волонтерська діяльність – будь-яка соціальна, суспільно корисна, неприбуткова та вмотивована діяльність волонтерів і волонтерських організацій, що проводиться шляхом виконання робіт, надання послуг отримувачам волонтерської допомоги. Волонтерська діяльність ґрунтується на принципах добровільності, безкорисливості, неприбутковості, законності, гуманності, спільності інтересів і рівності прав її учасників та відповідальності» [3].

У Законі України «Про волонтерський рух» немає терміна «спортивне волонтерство». Водночас організатори Олімпійських ігор в Сочі 2014 року вважають, що спортивні волонтери – це люди, які мають спеціальні навички в тих чи інших видах спорту (спортивних дисциплінах) та у проведенні змагань, які працюють безпосередньо в місцях проведення змагань і в зонах для спортсменів. [7].

Таке ж розуміння поняття «спортивний волонтер» прослідковується і в інших закордонних інформаційних джерелах. Аналіз цих інформаційних джерел [6, 8, 9] дозволив виявити різні визначення поняття «спортивний волонтер», зокрема:

- особа, яка має спортивний розряд і хоче на добровільних засадах узяти участь у проведенні змагань із цього виду спорту;

- особа, яка на добровільних засадах допомагає в організації найважливіших спортивних змагань від початку й до кінця, тобто її діяльність присутня на всіх етапах проведення змагань;

- дипломований фахівець з галузі спорту, який має досвід виконання професійної діяльності й хоче на добровільних засадах взяти участь у роботі на спортивних спорудах.

Отже, можна стверджувати, що спортивним волонтером є особа, яка має спортивну кваліфікацію чи фахову підготовку у фізкультурно-спортивній галузі і здійснює спортивно-професійну діяльність на добровільних засадах.

У Законі України «Про волонтерський рух» подано перелік напрямів волонтерської діяльності, які поділено на дві групи. До першої групи належать напрями соціальної спрямованості, а до другої – інші види діяльності [3]. Серед восьми напрямів волонтерської діяльності, на нашу думку, за трьома напрямами можна здійснювати волонтерську діяльність у фізкультурно-спортивній галузі, а саме: організація масових спортивних і культурних заходів національного та міжнародного значення; виховання учнівської молоді та створення умов для її творчого, інтелектуального, духовного й фізичного розвитку; проведення організаційно-масових заходів в установленому порядку в позаурочний і позанавчальний час [3].

На нашу думку, реалізація зазначених напрямів волонтерської діяльності не може бути успішною без залучення волонтерів, які мають фахову підготовку у фізкультурно-спортивній галузі чи спортивну кваліфікацію. Тому спортивними волонтерами слід вважати добровольців, залучених до проведення фізкультурно-спортивної діяльності, які мають фахову підготовку у фізкультурно-спортивній галузі чи спортивну кваліфікацію.

Аналіз діяльності волонтерів під час міжнародних змагань різного рангу дозволив виявити відмінності в кількості напрямів залучення волонтерів. Слід відзначити, що під час проведення Ігор Олімпіади 2012 року в Лондоні волонтери залучалися за 20 напрямами: загальне управління; акредитація; церемонії; матеріально-технічне забезпечення спортивних споруд, подій; транспорт; гостинність; обслуговування диктора; інформаційні технології; інформаційне управління; медичне забезпечення, допінг-контроль; медіа-послуги; маркетингові послуги; захист прав; захист і безпека; послуги спортсменам, командам; поширення квитків; технічні послуги; супровід високопосадовців; управління добровольцями; пошук інформації [7].

У лютому в Сочі відбудуться зимові Олімпійські ігри 2014 року, до проведення яких планується залучити 25 тисяч волонтерів, з яких 5 тисяч спортивних волонтерів. Загалом во-

лонтерська діяльність здійснюватиметься за 11 напрямками: транспорт; медицина, допінг-контроль; обслуговування делегацій і команд; протокол, лінгвістичні послуги; інформаційні технології; церемонії; комунікація і преса; адміністративна діяльність і акредитація; сервіс, обслуговування заходів і робота з глядачами; паралімпізм [7].

У червні 2012 року в Україні й Польщі проводилася фінальна частина чемпіонату Європи з футболу. До проведення змагань УЄФА залучила 5 тисяч волонтерів, які виконували діяльність за 17 напрямками: загальне управління; акредитація; церемонії; матеріально-технічне забезпечення спортивних споруд, подій; транспорт; гостинність; інформаційні технології; інформаційне управління; медичне забезпечення, допінг-контроль; медіа-послуги; захист і безпека; послуги спортсменам, командам; поширення квитків; технічні послуги; супровід високопосадовців; управління добровольцями; пошук інформації [2].

Упродовж 2012 року в Москві волонтерська організація проводила низку міжнародних змагань із різних ігрових видів спорту, серед яких й і домашні матчеві зустрічі професійного баскетбольного клубу ЦСКА. 300 волонтерів працювали за 14 напрямками: робота перекладачів; реєстрація спортсменів і команд; робота із ЗМІ; поширення й перевірка запрошень, акредитацій і квитків; супровід спортсменів на заході; організація урочистих церемоній; надання першої медичної допомоги й супровід допінг-тестів; дотримання безпеки змагань, що проводяться; забезпечення водою і харчуванням; підготовка спортивних об'єктів; розклеювання інформаційних оголошень і покажчиків; координація руху автотранспорту; організація зустрічей спортсменів в аеропортах і на вокзалах; сприяння в розміщенні спортсменів у готелях [6].

З 15 до 24 липня 2011 року в Казані відбувалася юнацька першість Європи з настільного тенісу. Під час проходження першості 129 добровольців працювали за 7-ма напрямками: транспорт, супровід команди, харчування, логістика, ігровий майданчик, акредитація, зустріч-проводження і робота прес-центру [9].

Контент-аналіз переліку напрямів волонтерської діяльності на спортивних змаганнях різного рангу, а також змісту волонтерської діяльності за цими напрямками дозволив виявити такі особливості залучення волонтерів (табл. 1):

- зі зниженням рангу змагань зменшується кількість волонтерів, залучених до проведення заходу;

- зі збільшенням прогнозованої кількості вболівальників і гостей змагання збільшується кількість запланованих організаторами напрямів волонтерської діяльності;

- незважаючи на ранг змагань, кількість залучених волонтерів і кількість напрямів волонтерської діяльності, на всіх змаганнях незмінними залишаються 5 напрямів діяльності волонтерів, а саме: підготовка спортивних об'єктів; розклеювання інформаційних оголошень і покажчиків; реєстрація спортсменів і команд; супровід спортсменів на спортивному заході; організація урочистих церемоній.

Таблиця 1

**Кількість напрямів волонтерської діяльності
на міжнародних спортивних змаганнях різного рангу**

Перелік міжнародних спортивних змагань	Ранг змагань	Кількість волонтерів	Кількість напрямів волонтерства	Перелік напрямів спортивного волонтерства
Ігри Олімпіади (2012 р., м. Лондон)	1	75000	20	– підготовка спортивних об'єктів; – розклеювання інформаційних оголошень і покажчиків; – реєстрація спортсменів і команд; – супровід спортсменів на спортивному заході; – організація урочистих церемоній
Олімпійські ігри (2014 р., м. Сочі)	1	25000	11	
Фінальна частина чемпіонату Європи з футболу (2012 р., Україна–Польща)	2	5000	17	
Домашні міжнародні матчеві зустрічі ПБК ЦСКА (сезон 2011/12 рр., м. Москва)	2	300	14	
Юнацька першість Європи з настільного тенісу (2011 р., м. Казань)	3	129	7	

Зазначені напрями волонтерської діяльності спрямовано на супровід спортивних делегацій та обслуговування спортивних подій на спортивних спорудах. Волонтери, залучені до роботи за цими напрямками, повинні мати фахову підготовку у фізкультурно-спортивній галузі чи спортивну кваліфікацію. Тому під час спортивних змагань напрями волонтерської діяльності, які спрямовані на супровід спортивних делегацій та обслуговування спортивних подій на спортивних спорудах, слід вважати напрямками спортивного волонтерства.

Таким чином, виявлено відмінності в кількості волонтерів і переліку напрямів волонтерської діяльності на міжнародних спортивних змаганнях різного рангу, що пов'язано з особливостями розвитку видів спорту, які належать до програми змагань, та тривалістю заходу. Водночас у перелік усіх заходів містив 5 напрямів спортивного волонтерства: підготовка спортивних об'єктів; розклеювання інформаційних оголошень і покажчиків; реєстрація спортсменів і команд; супровід спортсменів на спортивному заході; організація урочистих церемоній.

Висновки:

1. Спортивним волонтером є доброволець, який залучений до проведення фізкультурно-спортивної діяльності й має спортивну кваліфікацію чи фахову підготовку в фізкультурно-спортивній галузі.

2. Законом України «Про волонтерський рух» визначено три напрями діяльності, які стосуються спортивного волонтерства: організація масових спортивних і культурних заходів національного та міжнародного значення; виховання учнівської молоді та створення умов для її творчого, інтелектуального, духовного й фізичного розвитку; проведення організаційно-масових заходів в установленому порядку в позаурочний і позанавчальний час.

3. Під час проведення міжнародних спортивних змагань різного рангу виявлено п'ять напрямів спортивного волонтерства: підготовка спортивних об'єктів; розклеювання інформаційних оголошень і покажчиків; реєстрація спортсменів і команд; супровід спортсменів на спортивному заході; організація урочистих церемоній.

Перспективи подальших пошуків у напрямку дослідження. До перспектив наукових пошуків, які позитивно впливатимуть на розвиток в Україні спортивного волонтерства, можна додати обґрунтування методики залучення спортивних волонтерів до проведення національних змагань різного рангу.

Список літератури

1. Волонтерський рух в Україні: тенденції розвитку / Вайнола Р. Х., Капська А. Й., Комарова Н. М. [та ін.] – К. : Академпрес, 1999. – 112 с.
2. ЄВРО-2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukraine2012.gov.ua/ru/comments/53740>.
3. Закон України «Про волонтерський рух» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gurt.org.ua/uploads/news/2011/04...187402.doc>.
4. Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2558-14>.
5. Закон України «Про соціальні послуги» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/966-15>.
6. О волонтерстве [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.volontersporta.ru/parnteram/>
7. Олімпіада в Сочі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vol.sochi2014.com/faq>
8. Олімпійські ігри в Сочі 2014 в наших руках! [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fa.ru/dep/sportlab/>
9. ЧЕ по настольному теннісу. Волонтеры [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sportsreda.ru/news/2011/iyul/ping_pong/che_po_nastolnomu_tennisu_volontery